

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรมและงานที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องท่าทีของนานาประเทศต่อการสร้างประชาธิปไตยในพม่า ผู้วิจัยได้เลือกทฤษฎีและแนวคิดสำคัญมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา ดังนี้

1. ทฤษฎีการตัดสินใจของ Michael Brecher (Input-Process-Output Model) เป็นกรอบหลักในการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือมีผลต่อการสร้างประชาธิปไตยในพม่ามากน้อยเพียงใด

2. แนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) เป็นส่วนเสริมในการวิเคราะห์พฤติกรรมหรือท่าทีของนานาประเทศต่อพม่า ว่าเป็นไปเพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศนั้น ๆ อย่างไร

3. ทฤษฎีความเป็นประชาธิปไตย (Democratization) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และอธิบายการเมืองภายในพม่า

ทฤษฎีการตัดสินใจ (Decision Making Theory) ของ Michael Brecher¹ (Input-Process-Output Model)

ทฤษฎีการตัดสินใจเป็นแนวทางหนึ่งที่น่ามาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และสามารถจำแนกออกมาเป็นกรอบย่อยได้หลายแนวทาง ทั้งนี้ กรอบการตัดสินใจอาจจะต้องอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการในการตัดสินใจ ที่อาจต้องพิจารณาตาม

¹ Michael Brecher, *The Foreign Policy System of Israel : Setting, Image, Process*, (New York : Yale University Press, 1972), p.2. อ้างถึงใน เสาวภาคย์ เตชะสาย, *นโยบายต่างประเทศของไทยต่อกลุ่มประเทศอินโดจีน ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (สิงหาคม 2531-สิงหาคม 2533)* (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), น. 8-17.

ระบบการเมือง กฎหมายหรือพฤติกรรม นอกจากนี้ มีทฤษฎีการตัดสินใจอีกรูปแบบหนึ่งที่จะเน้นในด้านของจิตวิทยาและทัศนคติของผู้ตัดสินใจ ในกรอบดังกล่าวจะอธิบายว่านโยบายต่างประเทศจะเกิดจากลักษณะความคิดหรืออุดมการณ์ของผู้นำเป็นสำคัญ²

สำหรับงานวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแนวคิดการตัดสินใจของ Michael Brecher ที่อธิบายตัวแบบปัจจัยนำเข้า กระบวนการและนโยบายในรูปแบบของ Input – Process – Output Model โดยแนวคิดนี้สามารถใช้ศึกษาการทำงานของระบบ ๆ หนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรสภาพแวดล้อม โครงสร้างและกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในกรอบการทำงานของระบบ เพื่อให้ได้นโยบายออกมา หรือก็คือปัจจัยนำเข้าสู่ระบบเพื่อสร้างผลลัพธ์ โดย Brecher เรียกตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ว่า Setting ซึ่งก็คือกลุ่มของปัจจัยและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันและอาจจะกระทบต่อพฤติกรรมภายนอกของรัฐ Setting ที่กล่าวข้างต้น มีดังนี้

ปัจจัยนำเข้า (Input)

1. สภาพแวดล้อมเชิงปฏิบัติการ (The Operational Environment) หมายถึง สภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินอยู่และเกิดขึ้นจริง ซึ่งจะกำหนดขอบเขตให้ผู้ตัดสินใจต้องทำการตัดสินใจต่อไป

1.1 ปัจจัยภายนอก (The External Factors) หมายถึง เงื่อนไข สถานการณ์ ลักษณะความสัมพันธ์ต่างๆ ที่ปรากฏภายนอกอาณาเขตรัฐ ประกอบด้วย

1.1.1 ระบบโลก (The Global System) หมายถึง ระบบปฏิสัมพันธ์ของระบบระหว่างประเทศทั้งหมด โดยที่ตัวแสดงต่าง ๆ มีความไม่เท่าเทียมกันในการกำหนดพฤติกรรมภายนอก ทั้งนี้ รูปแบบปฏิสัมพันธ์ในระดับโลกแบ่งเป็น

- ความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจที่มีอุดมการณ์ต่างกัน เช่น สหภาพโซเวียตและสหรัฐอเมริกา
- พฤติกรรมขององค์กรระดับโลก เช่น UN และสาขาหน่วยงานต่าง ๆ
- ความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจและประเทศโลกที่สาม เป็นต้น

² สมชาย ภคภาสนวิวัฒน์, “ทฤษฎีเกมกับการดำเนินนโยบายต่างประเทศ,” ใน จุลชีพ ชินวรรณ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ : แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น. 5-7.

1.1.2 ระบบย่อย (A Subordinate System) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคหรือในทวีปเดียวกัน เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น

1.1.3 ระบบย่อยอื่น ๆ (Subordinate Other System) หมายถึง ความสัมพันธ์ของรัฐต่างๆ ที่รวมตัวกันในระดับภูมิภาคหรือกลุ่มระหว่างประเทศ เช่น NATO

1.1.4 ความสัมพันธ์ทวิภาคีที่โดดเด่น (Dominant Bilateral Relations) หมายถึง ความสัมพันธ์ที่สำคัญระหว่างรัฐกับมหาอำนาจ เช่น โซเวียตหรือสหรัฐฯ อันเป็นประเทศที่มีอิทธิพลและมีบทบาทเหนือรัฐ

1.1.5 ความสัมพันธ์ทวิภาคี (Bilateral System) หมายถึง รูปแบบปฏิสัมพันธ์ระหว่างรัฐ 2 รัฐ ยกเว้นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับประเทศมหาอำนาจ

ระบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดจะมีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของรัฐ และสร้างพื้นฐานขอบเขตทางวัตถุประสงค์ในการเลือกนโยบายต่าง ๆ ที่เปิดต่อผู้ตัดสินใจ โดยผ่านทางสภาพแวดล้อมเชิงจิตวิทยาของผู้ตัดสินใจเป็นสำคัญ

1.2 ปัจจัยภายใน (The Internal Factors) ได้แก่

1.2.1 ชีตความสามารถทางทหาร (Military Capability) หมายถึง ชีตความสามารถและประสิทธิภาพทางทหารของรัฐ รวมทั้งความสามารถในการโจมตี การต่อต้านการรุกรานจากรัฐอื่น

1.2.2 ชีตความสามารถทางเศรษฐกิจ (Economic Capability) หมายถึง กำลังชีตความสามารถทางเศรษฐกิจของรัฐ ทรัพยากรธรรมชาติของรัฐ ความชำนาญทางเทคโนโลยี/วิทยาศาสตร์ ฐานะทางการเงินของรัฐ รวมทั้งจำนวนทรัพยากรมนุษย์ของรัฐที่มีอยู่ทั้งหมด

1.2.3 โครงสร้างทางการเมือง (Political Structure) ได้แก่ สถาบันทางการเมือง รัฐธรรมนูญ องค์กรต่าง ๆ ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ระบบการเมืองที่ต่างกันจะส่งผลต่อการตัดสินใจนโยบายต่างประเทศที่ต่างกัน เช่น รูปแบบการปกครอง ลักษณะพรรคการเมือง ความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับนักการเมือง เสถียรภาพของระบบการเมือง เป็นต้น

1.2.4 กลุ่มผลประโยชน์ (Interest Groups) หมายถึง กลุ่มผลประโยชน์ที่มีมากมายหลายรูปแบบที่เข้ามามีส่วนร่วมและทำหน้าที่ต่างกันในกระบวนการการตัดสินใจของรัฐ ในประเด็นเฉพาะที่สนใจเป็นพิเศษ และทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับนโยบายต่างประเทศ 2 แบบคือ ช่วย

ส่งข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไปยังผู้ตัดสินใจ เช่น กลุ่มธุรกิจ หรืออาจจะเป็น การสนับสนุนนโยบายของผู้ที่มีอิทธิพลในระบบ

1.2.5 กลุ่มคู่แข่งทางการเมือง (Competing Elites) หมายถึง กลุ่มการเมือง ฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลหรืออาจแข่งขันทางการเมือง เช่น พรรคฝ่ายค้าน อีกทั้งมีความสามารถและความสันทัดในการดำเนินการซึ่งจะเป็นการสนับสนุนหรือแข่งขันกับกลุ่มหลักที่มีบทบาทในการ ดำเนินนโยบายอย่างชัดเจน

1.2.6 การสื่อสาร (Communication) ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่กำลัง ดำเนินอยู่จะเข้าถึงผู้ตัดสินใจโดยผ่านการสื่อสาร ในการวิเคราะห์จึงต้องพิจารณาถึงเครือข่ายการ สื่อสารภายในการเมืองและการเข้าถึงกระบวนการสื่อสารอย่างเพียงพอ ความถูกต้อง วัตถุประสงค์ของกระแสข่าวที่ส่งไปยังผู้ตัดสินใจโดยผ่านทางสื่อมวลชน รายงานของทางการ ต่าง ๆ การเผชิญหน้าแบบตัวต่อตัว

2. สภาพแวดล้อมเชิงจิตวิทยา (Psychological Environment) หมายถึง อิทธิพลทาง จิตวิทยา เช่น บุคลิกภาพและค่านิยมที่มีต่อผู้ตัดสินใจ และมีผลกระทบต่อ การตัดสินใจ การ ตีความสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นของผู้ตัดสินใจ โดยแบ่งเป็น

2.1 ตัวกรองทัศนคติ (The Attitudinal Prism) หมายถึง ทัศนคติของผู้นำต่อ สถานการณ์โลก รวมทั้งต่อปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก ซึ่งเป็นกระบวนการภายใน จิตใจของผู้นำ อันประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ

2.1.1 ตัวแปรทางด้านสังคม (Societal Setting) ได้แก่ แนวความคิดทางด้าน อุดมการณ์ ประเพณี มรดกทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น

2.1.2 ปัจจัยทางด้านบุคลิกภาพ (Personality Factors) ได้แก่ ลักษณะเฉพาะ ส่วนตัวของผู้ตัดสินใจ เช่น บุคลิกภาพ ท่าทาง การแสดงออก อันเป็นผลจากการได้รับการเลี้ยงดู มาตั้งแต่วัยเด็ก ปัจจัยนี้ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบทบาทที่ผู้ตัดสินใจดำรงตำแหน่ง

อิทธิพลของทั้ง 2 ปัจจัยจะสร้างการคัดเลือก การกลั่นกรอง การรับรู้ และทัศนคติต่อ การมอง การตีความ สภาพแวดล้อมของผู้ตัดสินใจ

2.2 จินตภาพของผู้นำ (Elite Images) หมายถึง ภาพการมองของผู้ตัดสินใจต่อ ปรากฏการณ์ภายนอกที่กำลังเกิดขึ้น โดยถือว่าเป็นส่วนสำคัญต่อการตัดสินใจมาก ผู้ตัดสินใจจะ ตัดสินโดยการรับรู้สถานการณ์ ตีความ หรือประเมินความจริงตามทัศนคติ ค่านิยม อุดมการณ์ ประสบการณ์ส่วนตัว แล้วจึงตัดสินใจออกมาเป็นนโยบาย ดังนั้น จินตภาพที่ผู้นำมีต่อ

สถานการณ์กับความจริงอาจจะตรงกันหรือแตกต่างกันได้ และจินตภาพที่ผู้ตัดสินใจมีจะสร้างกรอบทางจิตวิทยาเพื่อการตัดสินใจ

กระบวนการในการกำหนดนโยบาย (Process)

Brecher³ เห็นว่าในการศึกษาควรจะมีการแยกแยะนโยบายต่างประเทศออกเป็นประเด็นต่าง ๆ (issue-area) ซึ่งประยุกต์มาจากแนวคิดของ James N. Rosenau ดังนี้

1. ประเด็นความมั่นคงด้านการทหาร (The Military – Security) เกี่ยวข้องกับความรุนแรง การใช้กำลัง อาวุธยุทโธปกรณ์ และการรับรู้ของผู้บังคับเกี่ยวกับภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ รวมถึงการเป็นพันธมิตรด้วย

2. ประเด็นการทูตและการเมือง (The Political – Diplomatic) ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ของนโยบายต่างประเทศภายในสภาพการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดขึ้น แต่ไม่เกี่ยวข้องกับความรุนแรง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ หรือประเด็นทางวัฒนธรรม

3. ประเด็นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ (The Economic – Development) เกี่ยวข้องกับการครอบครองทรัพยากร การแจกจ่ายทรัพยากร เช่น การค้า การลงทุนของต่างชาติ ความช่วยเหลือ และการพัฒนาของชาติโดยรวม

4. ประเด็นด้านสถานะและวัฒนธรรม (The Cultural – Status) เกี่ยวกับวัฒนธรรม การศึกษา การแลกเปลี่ยนทางวิทยาศาสตร์ และการรับรู้ของผู้ตัดสินใจในสถานภาพของรัฐตนในระบบโลกหรือในระบบย่อย เป็นเรื่องของจินตภาพของผู้ตัดสินใจที่มีต่อรัฐตน

ประโยชน์ของการแบ่งเป็นประเด็นต่าง ๆ จะช่วยในการวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศและการตั้งสมมติฐาน โดยการอธิบายกระบวนการตัดสินใจของผู้บังคับและเจาะลึกในปัญหานั้น ๆ นอกจากนี้ การตัดสินใจจะประกอบด้วย 2 ขั้นตอน คือ

³ Michael Brecher, *The Foreign Policy System of Israel : Setting, Image, Process*, p.2.

อ้างถึงใน เสาวภาคย์ เตชะสาย, *นโยบายต่างประเทศของไทยต่อกลุ่มประเทศอินโดจีน ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (สิงหาคม 2531-สิงหาคม 2533)*, น. 8-17.

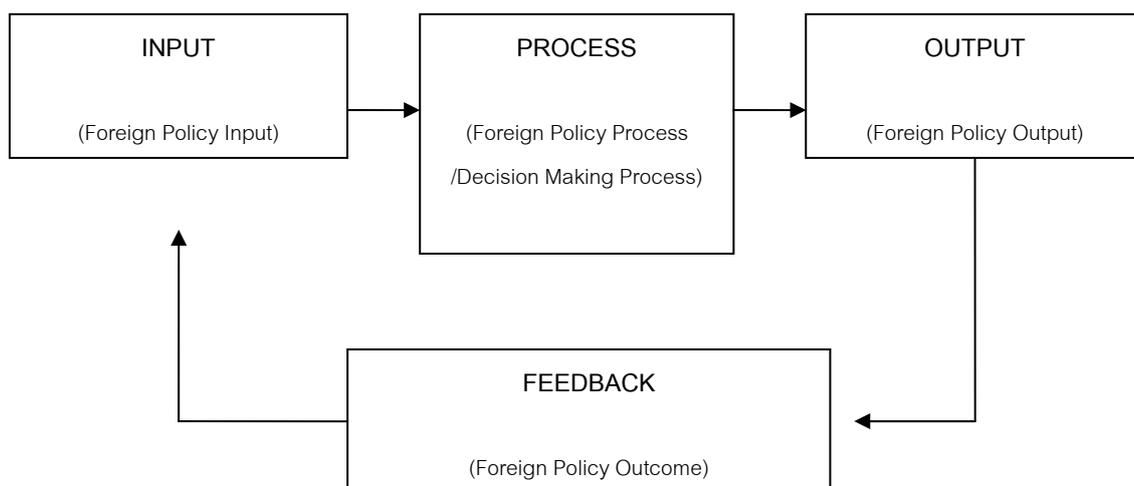
1. การตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์ (The Strategic Decisions) เป็นการแสดงถึงนโยบายที่กว้างและมีผลกระทบสำคัญต่อการตัดสินใจทั้งหมด รวมถึงระยะเวลาของผลกระทบและกลุ่มของการตัดสินใจเพื่อนำนโยบายไปใช้

2. การตัดสินใจเชิงยุทธวิธี (The Tactical [specific] Decisions) คือการนำเอาการตัดสินใจในข้อแรกไปปฏิบัติและถูกปรับปรุง ปรับแนวทางเพื่อตอบสนองต่อความต้องการภายในหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง หรืออาจเป็นการตัดสินใจทางการเมืองที่เฉพาะเจาะจง

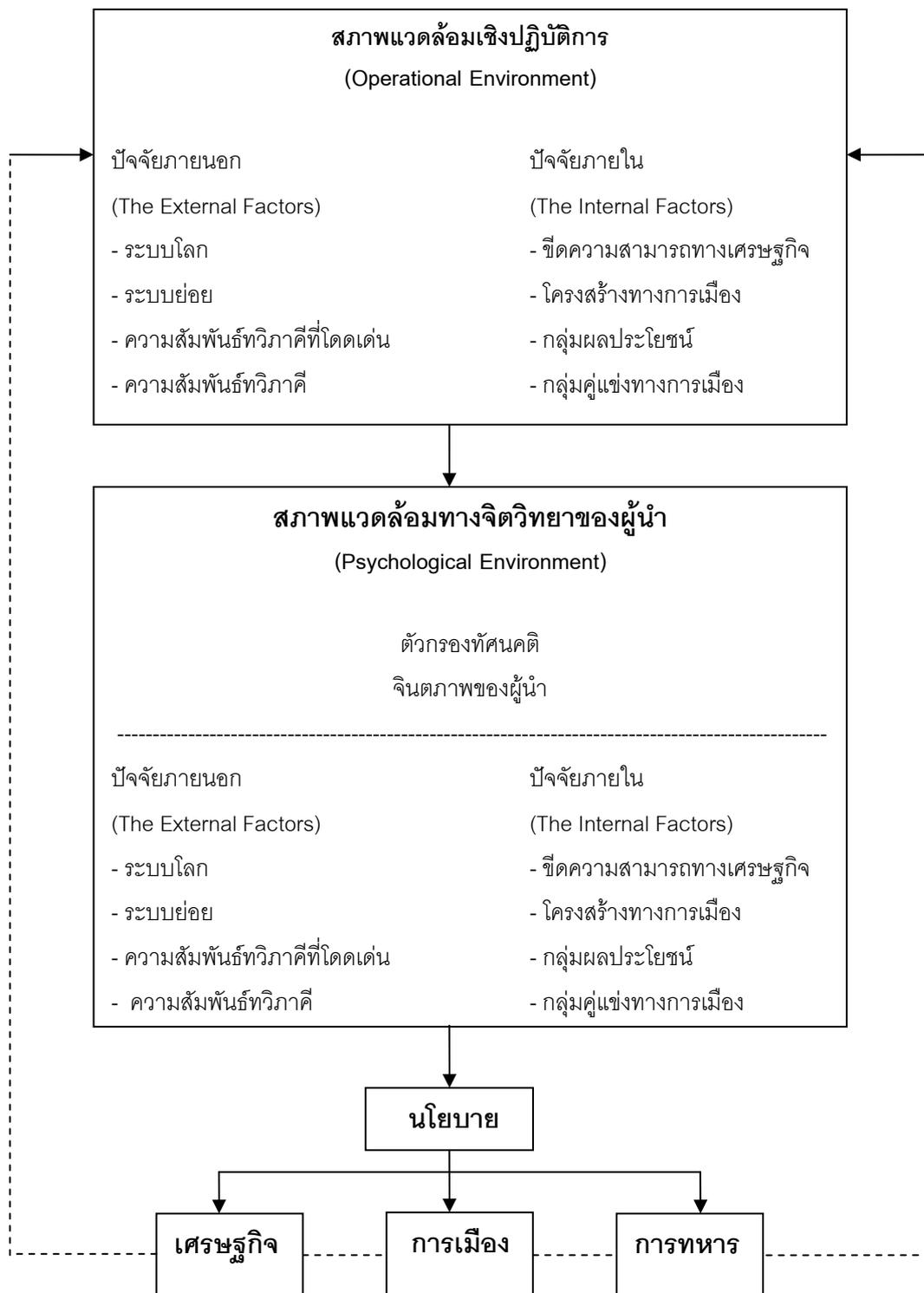
ปัจจัยส่งออก (Output)

ปัจจัยส่งออก (Output) หมายถึง นโยบายที่ออกมาจากตัวแบบที่กล่าวข้างต้นอันถือว่าเป็นผลกระทบของทางเลือก ทั้งต่อประเด็นเฉพาะและต่อระบบนโยบายต่างประเทศทั้งหมด สิ่งนี้ออกมาจากระบบขั้นสุดท้าย คือ การตัดสินใจออกมาเป็นนโยบายของรัฐนั่นเอง จากนั้นจึงนำเอานโยบายที่ได้ไปปฏิบัติใช้ในสภาพแวดล้อมจริง และเมื่อปฏิบัติไปแล้ว ผลจากการปฏิบัติจะเกิดเป็นปฏิกริยาโต้กลับ หรือ Feedback ย้อนกลับเข้ามาสู่ระบบเป็นปัจจัยนำเข้า (Input) ต่อไป ทั้งนี้ปฏิกริยาจากการดำเนินนโยบายของรัฐนั้นอาจเป็นได้ทั้งการสนับสนุนและการไม่เห็นด้วย และจะเป็นปัจจัยตัวหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลต้องปรับเปลี่ยนแนวนโยบายหรือการปฏิบัติในคราวต่อไป

Input – Process – Output Model

Brecher's Design ⁴

⁴ เรื่องเดียวกัน, น. 17.

แนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest)

ผลประโยชน์แห่งชาติเป็นแนวคิดพื้นฐานในการศึกษาหรือพิจารณาการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้อย่างครอบคลุมที่สุด เนื่องจากในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของแต่ละรัฐ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายจะกำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางในการดำเนินการปฏิบัติตามนโยบาย เพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติของรัฐตนอันเป็นเป้าหมายหลัก สิ่งที่เป็นที่ยอมรับเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญประการหนึ่งคือ ผลประโยชน์แห่งชาติจะแปรเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป

James N. Rosnau⁵ ให้คำนิยาม “ผลประโยชน์แห่งชาติ” ว่าหมายถึง สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับชาติในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งนี้ แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์การเมืองและการกระทำทางการเมือง โดยการอธิบายทางการเมืองนั้นเป็นการประเมินแหล่งที่มาของนโยบายต่างประเทศ สำหรับการอธิบายการกระทำทางการเมืองจะเป็นการวิเคราะห์ในส่วนของ การตัดสินใจ การประกาศรวมไปถึงการกำหนดนโยบายต่างประเทศด้วย

Hans J. Morgenthau⁶ ให้ความหมาย “ผลประโยชน์แห่งชาติ” ในทางปฏิบัติว่า การที่รัฐหนึ่งดำเนินนโยบายใด ๆ เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ที่ต้องการปกป้องอธิปไตย ระบอบการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา ภาษา เชื้อชาติของรัฐไว้ จากการรุกรานของชาติอื่น โดยรัฐต่าง ๆ อาจดำเนินนโยบายร่วมมือกันถ่วงดุลหรือเป็นพันธมิตรโดยการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ รัฐจะดำเนินนโยบายต่างประเทศบนรากฐานของผลประโยชน์แห่งชาติและจะทำทุกประการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐไว้

⁵ James N. Rosnau, in *International Encyclopedia of the Social Science*, (New York : Macmillan Company & the Free Press, 1968) ,p.34. อ้างถึงใน จุมพล เกลยถ้อย , “ผลประโยชน์แห่งชาติ อินเดียและปากีสถานในกรณีพิพาทแควันญัมมุและแคชเมียร์จากอดีตถึงปัจจุบัน,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2546), น.16-17.

⁶ ณรงค์ ลินสวัสดิ์, *การเมืองระหว่างประเทศ* , (พระนคร : แพร่พิทยา,2512), น.55.

Joseph Frankel⁷ ให้ความหมาย “ผลประโยชน์แห่งชาติ” หมายถึง การที่รัฐพยายามที่จะปกป้องอธิปไตยและความเป็นชาติไว้ โดยผู้นำจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติและดำเนินนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งในกรณีที่เกิดความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์แห่งชาติกับผลประโยชน์แห่งรัฐอื่น ผู้นำจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติตนเป็นสำคัญ

Charles O. Lerche และ Abdul A. Said⁸ ได้กล่าวถึง “ผลประโยชน์แห่งชาติ” ไว้ว่า ผลประโยชน์แห่งชาติเป็นเป้าประสงค์ของรัฐในระยะยาวและต่อเนื่อง ซึ่งรัฐจะต้องพยายามสงวนรักษาไว้ โดยผลประโยชน์แห่งชาติพื้นฐานของทุกรัฐจะประกอบด้วยปัจจัย 6 ประการดังนี้

1. การรักษาไว้ซึ่งการดำรงอยู่เป็นชาติของตน (Self-Preservation) ซึ่งหมายถึง การดำรงรักษาปัจจัยความเป็นชาติ อันได้แก่ รัฐบาล ดินแดน ประชาชน และอำนาจอธิปไตย ปัจจัยนี้จะถือเป็นวัตถุประสงค์พื้นฐานของนโยบายต่างประเทศ

2. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยของชาติ (Security) ซึ่งหมายถึง การที่รัฐจะดำเนินความสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ เพื่อให้รัฐของตนดำรงอยู่ได้ต่อไป โดยแต่ละรัฐจะมีเป้าหมายของความมั่นคงปลอดภัย ด้วยการป้องกันและลดภัยคุกคามที่มีต่อรัฐตน ซึ่งปัจจัยนี้ถือว่าเป็นวัตถุประสงค์พื้นฐานแรกของนโยบายต่างประเทศเช่นกัน

3. การแสวงหาความกินดีอยู่ดี (Well-Being) หมายถึง การที่รัฐจะดำเนินการเพื่อการพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในรัฐให้มีความกินดีอยู่ดี โดยสามารถวัดได้จากเศรษฐกิจของประเทศ คือ ผลผลิตมวลรวมประชาชาติ (Gross National Product) และ อัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Rate of Economic Growth)

4. การเสริมสร้างเกียรติภูมิของชาติ (Prestige) หมายถึง การที่รัฐหนึ่งจะแสดงออกด้วยการกระทำต่าง ๆ เพื่อให้รัฐอื่นเกิดความชื่นชม ประทับใจ และแสดงออกถึงการยอมรับและเคารพแก่รัฐตน

⁷ Joseph Frankel , *International Relations in a Changing World* (Oxford : Oxford University Press,1979), p.86. อ้างถึงใน สุภสร พวงบุบผา, “การดำเนินนโยบายต่างประเทศของอินโดนีเซียต่อประเทศติมอร์ตะวันออก (ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2551), น.10.

⁸ Charles O. Lerche and Abdul A. Said , *Concept of International Politics*, (New Jersey : Prentice-Hall,1963), pp. 6-12.

5. การเผยแพร่อุดมการณ์ของชาติ (Ideology) หมายถึง การที่รัฐหนึ่ง ๆ ซึ่งมีความเชื่อถือในอุดมการณ์ใด ก็พยายามเผยแพร่อุดมการณ์ของตนให้เป็นที่ยอมรับของรัฐอื่น ๆ และพยายามปกป้องมิให้อุดมการณ์ของตนถูกทำลายหรือครอบงำโดยรัฐอื่น ซึ่งปัจจัยในเรื่องอุดมการณ์นี้จะเห็นได้ชัดเจนในยุคสงครามเย็น ซึ่งมีการแบ่งโลกออกเป็น 2 ค่าย คือ ค่ายเสรีประชาธิปไตย และค่ายคอมมิวนิสต์

6. การแสวงหาอำนาจ (Power) ได้แก่ การที่รัฐทุกรัฐจะต้องมีอำนาจ คือ ชีตความสามารถที่รัฐชาติหนึ่ง ๆ จะสามารถกระทำตามเจตนารมณ์ของตนเองได้ ซึ่งอำนาจที่ทุกรัฐต้องมีอย่างน้อยที่สุดคือ การอยู่รอดของชาติ และคงอำนาจอธิปไตยของตนเองไว้ได้

พิชยพันธุ์ ชาญภูมิติล⁹ ได้กล่าวถึง “ผลประโยชน์แห่งชาติ” ในทางการเมืองระหว่างประเทศว่าสามารถจำแนกได้ตามลำดับชั้นความสำคัญ อาณา และมีติ ดังนี้

1. ลำดับชั้นความสำคัญ (Priority)

1.1 ผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งยวด (Primary, Vital, Core Interest) เป็นผลประโยชน์ที่ทุกรัฐต่างปกป้องและรักษาไว้ เพื่อคงความเป็นชาติ (Self-Preservation or Survival) เอาไว้

1.2 ผลประโยชน์ที่รองลงมา (Secondary Interest) เป็นผลประโยชน์นอกเหนือไปจากข้อ 1.1 ซึ่งแต่ละรัฐพยายามปกป้องและรักษาไว้ซึ่งทรัพย์สินของประชาชนของตนในรัฐอื่นรวมถึงคนในชาติตน

1.3 ผลประโยชน์ถาวร (Permanent Interest) เป็นผลประโยชน์ที่ค่อนข้างแน่นอนอนแปรเปลี่ยนไปบ้างตามกาลเวลา แต่ก็เป็นส่วนน้อย

1.4 ผลประโยชน์แปรเปลี่ยน (Variable Interest) เป็นผลประโยชน์ที่เกิดจากความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์เฉพาะหรือจากมติมหาชนหรือกลุ่มนักการเมือง ซึ่งอาจเป็นผลประโยชน์ที่แปรสภาพมาจากผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่งยวด หรือ ผลประโยชน์ถาวร

1.5 ผลประโยชน์ทั่วไป (General Interest) เป็นผลประโยชน์ที่แต่ละรัฐสามารถปฏิบัติได้ในระดับกว้างและรัฐส่วนใหญ่มักยึดถือปฏิบัติกัน

⁹ พิชยพันธุ์ ชาญภูมิติล, “ผลประโยชน์แห่งชาติ,” สารานุกรม (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2528), น.263-267.

1.6 ผลประโยชน์เฉพาะ (Specific Interest) เป็นผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นตามสถานการณ์และในสภาวะแวดล้อมบางขณะที่เป็นผลมาจากการดำเนินการตามผลประโยชน์ทั่ว ๆ ไป

และจากการที่รัฐต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์กันนั้นจะมีผลประโยชน์ในลักษณะสากล (International Interest) เกิดขึ้น 3 ลักษณะ ได้แก่

- ผลประโยชน์ร่วมกัน (Identical Interest) ระหว่างรัฐชาติ ที่มีความต้องการร่วมกัน
- ผลประโยชน์คล้องจองกัน (Complementary Interest) ระหว่างรัฐ เป็นผลประโยชน์ที่มีพื้นฐานของความต้องการที่ไปร่วมกันได้
- ผลประโยชน์ขัดแย้งกัน (Conflicting Interest) เป็นผลประโยชน์ที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยผลประโยชน์ร่วมกัน หรือผลประโยชน์คล้องจองกันก็อาจกลายเป็นผลประโยชน์ขัดแย้งกันได้

2. อาณา (Space) ของผลประโยชน์ คือ การที่ผลประโยชน์ของรัฐหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์โดยส่วนรวมของโลกก็ได้เพียงใดสามารถแยกพิจารณาได้ 3 ระดับ

2.1 ผลประโยชน์แห่งชาติในระดับอาณาแห่งชาติและบริเวณประชิด ได้แก่ ผลประโยชน์ที่ใกล้ตัวรัฐมากที่สุดเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญยิ่ง

2.2 ผลประโยชน์แห่งชาติในระดับภูมิภาค ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่กำลังทวีความสำคัญขึ้นทุกขณะ เนื่องจากประเทศต่างๆ ในภูมิภาคได้รวมตัวกันเป็นองค์กรในระดับภูมิภาคเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของภูมิภาคตน

2.3 ผลประโยชน์แห่งชาติในระดับโลก เป็นผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอุดมการณ์หรือความหวังที่จะให้เกิดขึ้นเป็นส่วนใหญ่

3. มิติ (Time) ของผลประโยชน์แห่งชาติ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

3.1 ผลประโยชน์ระยะใกล้หรือวัตถุประสงค์ระยะใกล้ (Short - range objectives) เป็นวัตถุประสงค์ที่อาจบรรลุผลในอนาคตที่มองเห็นได้ เช่น การรักษาไว้ซึ่งความเป็นเอกราช หรือดินแดนของตน

3.2 ผลประโยชน์ระยะกลางหรือวัตถุประสงค์ระยะกลาง (Middle - range objectives) เช่น ความพยายามของรัฐที่จะส่งเสริมความต้องการทางเศรษฐกิจที่เพียงพอกับความต้องการของคนในชาติ การสร้างอำนาจและเกียรติภูมิของรัฐ

3.3 ผลประโยชน์ระยะยาว หรือวัตถุประสงค์ระยะยาว (Long - range objectives) เป็นแผนการที่เกี่ยวข้องกับองค์การทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางการเมืองของระบบระหว่างประเทศ

ทฤษฎีความเป็นประชาธิปไตย (Democratization)

ทฤษฎีความเป็นประชาธิปไตย (Democratization) มิได้ศึกษาเฉพาะเรื่องประชาธิปไตยเท่านั้น หากต้องเชื่อมโยงเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละประเทศด้วย

ในงานเขียนของ Seymour Martin Lipset¹⁰ ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดดังกล่าว ได้เชื่อมโยงความเป็นประชาธิปไตยกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเข้าด้วยกัน โดยอธิบายว่าประเทศที่รุ่งเรืองทางเศรษฐกิจมากจะมีโอกาสในการพัฒนาประชาธิปไตยให้เข้มแข็งมากขึ้นเช่นกัน และส่วนใหญ่ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยจะมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงกว่าประเทศที่ไม่เป็นประชาธิปไตยด้วย ดังตัวอย่างของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศหลายประเทศในยุโรปที่เป็นประชาธิปไตยและมีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง ทั้งนี้ ปัจจัยด้านความมั่นคง การพัฒนาอุตสาหกรรม การเป็นเมือง และการศึกษาจะเป็นตัวชี้ว่าประชาธิปไตยจะคงอยู่หรือไม่

ในส่วนของ การเชื่อมโยงประชาธิปไตยเข้ากับการพัฒนานั้น สามารถดำเนินควบคู่กันได้โดยไม่กระทบกระเทือนซึ่งกันและกัน โดยการพัฒนาแบบยั่งยืนและมีส่วนร่วมจะให้อำนาจแก่ประชาชนและกลุ่มองค์กรเอกชนทั้งหลาย เท่ากับเป็นการกระจายอำนาจสู่ประชาชนและเป็นแนวทางที่ถูกต้องในการพัฒนาประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจสามารถเรียนรู้ข้อผิดพลาดของประเทศอื่น ๆ และสามารถเลือกวิธีการที่ถูกต้องได้ แต่เรื่องของการพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยนั้น แต่ละประเทศย่อมมีสถานการณ์และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงไม่สามารถเรียนรู้ข้อผิดพลาดของประเทศอื่นได้ ทั้งนี้ การเป็นประชาธิปไตยจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ภายในประเทศเป็นตัวขับเคลื่อนมากกว่าแรงผลักดันจากภายนอก

¹⁰ Seymour Martin Lipset, "Some Social Requisites of Democracy : Economic Development and Political Legitimacy," *American Political Science Review* 53,1 (March 1959), pp. 69-105, quoted in Graeme Gill, *The Dynamics of Democratization : Elites , Civil Society and the Transition Process* (Basingstoke : Macmillan,2000), pp. 2-5.

Joseph Schumpeter และ Max Weber¹¹ ได้อธิบาย “ประชาธิปไตย” ว่าเป็นระบบการเมืองที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจขับเคลื่อนสังคมผ่านการดำเนินงานของรัฐบาลและรัฐธรรมนูญที่เป็นที่ยอมรับของประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม

Schumpeter¹² ได้เสนอว่าการจะเป็นประชาธิปไตยต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ประการ คือ

1. ระบบการเมืองที่ต้องมีการเลือกตั้งที่เสรีและเปิดเผย
2. ต้องมีกลุ่มผู้นำที่เสนอตัวให้ประชาชนเลือก
3. ต้องมีการแข่งขันอย่างแท้จริง
4. ต้องให้มีการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
5. มีสิ่งขวางกั้นการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียงแต่น้อย

ในงานศึกษาของ Organski¹³ ได้อธิบายการพัฒนาของรัฐเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างเอกภาพของรัฐในระยะเริ่มแรก
2. รัฐอุตสาหกรรม
3. รัฐสวัสดิการ
4. ความมั่งคั่งของรัฐประชาธิปไตย ทุนนิยม และการบริโภค

และจากการศึกษาของ Syed Farid Alatas¹⁴ ซึ่งเน้นบริบทของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเกณฑ์ในการกำหนดหลักการเกี่ยวกับประชาธิปไตย ดังนี้

¹¹ Joseph Schumpeter, *Capitalism Socialism and Democracy* (New York : Harper & Bros,1947), p. 269, quoted in Seymour Martin Lipset, *Political Man : The social bases of Politics* (London : Heinemann,1983), p. 27.

¹² Joseph Schumpeter, *Capitalism Socialism and Democracy* , 5th edition (London : Allen and Unwin,1976), pp. 289-296.

¹³ Organski A.F.K., *The Stages of Political Development* (New York : A. Knopf,1965), quoted in Syed Farid Alatas, *Democracy & Authoritarianism in Indonesia & Malaysia : the Rise of the Post – Colonial State* (Basingstoke : Macmillan Press,1997), p. 26.

¹⁴ Syed Farid Alatas, *Democracy & Authoritarianism in Indonesia & Malaysia : the Rise of the Post – Colonial State* (Basingstoke : Macmillan Press,1997).

1. ตำแหน่งผู้บริหารประเทศจะต้องเป็นตำแหน่งที่ผ่านการเลือกตั้ง
2. พรรคการเมืองจะต้องมีบทบาทเด่นชัดทั้งสมาชิกของพรรค ต้องได้รับเลือกเป็นสมาชิกของสถาบันตัวแทน เช่น รัฐสภา
3. ต้องมีการแข่งขันช่วงชิงคะแนนเสียงกันอย่างจริงจัง
4. การเลือกตั้งต้องยุติธรรม
5. พลเรือนต้องมีบทบาทนำในกระบวนการทางการเมือง
6. ต้องมีการแบ่งแยกอำนาจและยังผลให้ฝ่ายบริหารต้องปฏิบัติตามกฎหมาย

จากการศึกษาทฤษฎีข้างต้น ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีการตัดสินใจของ Michael Brecher (Input-Process-Output Model) เป็นกรอบหลักในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกซึ่งก็คือท่าทีของนานาประเทศ และปัจจัยภายในซึ่งก็คือการเมืองพม่าว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือมีผลต่อการสร้างประชาธิปไตยในพม่ามากน้อยเพียงใด ที่สำคัญ ทฤษฎีนี้สามารถนำปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางจิตวิทยามาใช้วิเคราะห์บุคลิกภาพและค่านิยมที่มีผลต่อการตัดสินใจด้านนโยบายของบุคคลที่อยู่ในฐานะผู้นำการตัดสินใจ เช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็นตัวแสดงสำคัญและเป็นปัจจัยหลักในงานศึกษาชิ้นนี้

สำหรับแนวคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) ผู้วิจัยใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์พฤติกรรมหรือท่าทีของนานาประเทศที่มีต่อพม่าว่าเป็นไปเพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศนั้น ๆ เช่น มหาอำนาจบางประเทศมีความสัมพันธ์อันดีกับพม่าเพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติด้านเศรษฐกิจ ในขณะที่อีกบางประเทศมีความสัมพันธ์แบบกดดันเพื่อรักษาผลประโยชน์ในเรื่องของการเผยแพร่อุดมการณ์ประชาธิปไตย และเพื่อรักษาความมั่นคงในภูมิภาค นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีนี้วิเคราะห์ผลประโยชน์แห่งชาติพม่าว่า รัฐบาลพม่าคำนึงถึงผลประโยชน์แห่งชาติด้านความมั่นคงเป็นผลประโยชน์ที่สำคัญที่สุดหรือไม่ จนนำไปสู่ข้ออ้างที่รัฐบาลทหารกุมอำนาจเบ็ดเสร็จเพื่อรักษาความมั่นคงของชาติ เป็นต้น

และทฤษฎีความเป็นประชาธิปไตย (Democratization) ผู้วิจัยเลือกใช้คุณลักษณะตามหลักการนี้มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และอธิบายการเมืองภายในพม่าว่ามีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร และมีกระบวนการสร้างประชาธิปไตยตามหลักการนี้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะส่งผลต่อการวิเคราะห์ท่าทีของนานาประเทศต่อการสร้างประชาธิปไตยในพม่าต่อไป

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาคนิพนธ์เรื่อง “ท่าทีของนานาประเทศต่อการสร้างประชาธิปไตยในพม่า” พบว่า งานศึกษาในเรื่องนี้ยังมีไม่มากนัก และส่วนใหญ่การศึกษาจะเป็นบทย่อยในงานวิจัยอื่น ๆ มากกว่าจะเป็นเนื้อหาหลัก ทั้งที่เรื่องพม่าและการสร้างประชาธิปไตยในพม่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจ และเป็นประเด็นที่หลายประเทศในโลกจับตามองในหลายด้าน โดยเฉพาะองค์การสหประชาชาติ อาเซียน และชาติมหาอำนาจต่าง ๆ สำหรับการทบทวนวรรณกรรมจากงานเขียนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น ผู้วิจัยได้เลือกจากเนื้อหาของวรรณกรรมที่กล่าวถึงการเมืองภายในพม่าและนโยบายของนานาประเทศต่อพม่าเป็นสำคัญ โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกงานเขียนที่เกี่ยวข้องตามประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ 1. ประเด็นที่แสดงมิติทางการเมืองภายในพม่าและนโยบายต่างประเทศพม่า และ 2. ประเด็นที่แสดงมิติของนานาประเทศต่อพม่า

ประเด็นการเมืองภายในพม่าและนโยบายต่างประเทศพม่า

1 การเมืองภายในพม่า ประเด็นนี้มีงานวิจัยที่ศึกษาการเมืองภายในพม่าหลายงานด้วยกัน เช่น งานศึกษาของพันธุ์สุรย์ ลดาวัลย์ เรื่อง **การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองพม่า** ในโครงการวิจัยชุดการพัฒนาเศรษฐกิจการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (1999) งานศึกษาของพรพิมล ตรีโชติ เรื่อง **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า** (1999) งานเขียนของชาญวิทย์ เกษตรศิริ เรื่อง **พม่า:ประวัติศาสตร์และการเมือง** (2001) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างงานเขียนที่ผู้วิจัยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้มา 2 ชิ้น คือ งานเขียนของชัยโชค จุลศิริวงศ์¹⁵ เรื่อง **พม่า:การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น** ในหนังสือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้:การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น ที่ได้กล่าวถึง วิวัฒนาการการเมืองพม่าหลังได้รับเอกราชจนถึงปี 1997 ผลการศึกษาของชัยโชคได้สรุปให้เห็นว่า กลไกของ

¹⁵ ชัยโชค จุลศิริวงศ์, “พม่า : การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น,” ใน สีดา สอนศรี เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : การเมืองการปกครองหลังสิ้นสุดสงครามเย็น , พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2541) น.481 – 529.

รัฐมีความเหนือกว่าเสียงของประชาชนและคงจะเป็นเช่นนี้ต่อไป ตราบใดที่การเมืองพม่าถูกควบคุมโดยรัฐบาลทหาร และงานเขียนต่อมาเป็นของพรพิมล ตรีโชติ¹⁶ เรื่อง **เส้นทางประชาธิปไตยในพม่า:ยังไม่พ้นพมหายาม** ในหนังสือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้:กระบวนการเป็นประชาธิปไตยและการเมืองสมัยใหม่ ที่กล่าวถึง วิวัฒนาการทางการเมืองของพม่า ตั้งแต่สมัยอยู่ภายใต้อาณัติของอังกฤษ สมัยเรียกครองเอกราช สมัยที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยไปสู่สมัยสังคมนิยมวิถีพม่าที่อยู่ภายใต้การปกครองของทหาร จนนำไปสู่ช่วงเวลาการต่อสู้ของประชาชน ผลการศึกษา พรพิมลสรุปไว้ว่า โอกาสทางการเมืองของพม่าที่จะเป็นไปตามวิถีทางของประชาธิปไตยนั้นคงจะเป็นไปได้ยาก เพราะรัฐบาลทหารได้แสดงเจตจำนงออกมาอย่างชัดเจนว่าจะยังคงอยู่ในอำนาจต่อไป ทั้งการวางโครงสร้างทางการเมืองโดยเปิดโอกาสให้ทหารเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมืองได้อย่างเสรี นอกจากนี้ ประชาชนพม่าขาดองค์กรหรือสถาบันทางการเมืองที่จะลุกขึ้นมาต้านทานอำนาจของสถาบันทหารได้ ดังนั้น จึงเป็นเรื่องยากที่พม่าจะเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยในเร็ววันนี้

2 นโยบายต่างประเทศพม่า จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีการเขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้พอสมควรแต่ส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ และสำหรับงานเขียนที่เป็นภาษาไทยนั้นมีไม่มากเท่าใดนัก โดยในสวนนี้ ผู้วิจัยขอยกงานเขียน 3 ชิ้น โดยชิ้นแรกเป็นงานเขียนของ นกมล ชาติประเสริฐ¹⁷ เรื่อง **นโยบายต่างประเทศของพม่า** ในหนังสือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์ กล่าวถึง ภาพรวมของนโยบายต่างประเทศพม่าสมัยนายพลเนวิน ที่มีนโยบายเป็นกลางพร้อมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ นอกจากนั้น ได้แยกให้เห็นถึงประเทศที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพม่า ประเทศที่มีความสัมพันธ์แบบคลุมเครือและกลุ่มประเทศที่คว่ำบาตรและโดดเดี่ยวพม่า ผลการศึกษารูปว่าความสัมพันธ์ระหว่างพม่ากับประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบันนั้นขึ้นอยู่กับความเปลี่ยนแปลงทาง

¹⁶ พรพิมล ตรีโชติ, “เส้นทางสู่ประชาธิปไตยในพม่า : ยังไม่พ้นพมหายาม.” ใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ และ พรพิมล ตรีโชติ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : กระบวนการเป็นประชาธิปไตยและการเมืองสมัยใหม่ (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542), น. 241-277.

¹⁷ นกมล ชาติประเสริฐ, “นโยบายต่างประเทศของพม่า,” ใน สีดา สอนศรี เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546), น.341-353.

การเมืองภายในของพม่าเป็นหลัก งานศึกษาชิ้นที่ 2 เป็นงานศึกษาของอัจฉรา เลหาสุโขไพศาล¹⁸ เรื่อง การปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของพม่าในช่วงปี ค.ศ.1988–1997 สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ปี 2541 วัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ 1) วิเคราะห์แนวทางในการปกครองประเทศภายใต้รัฐบาลทหารพม่าที่ต้องเผชิญกับปัญหาการเมืองภายในประเทศ 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศ 3) วิเคราะห์ลักษณะการดำเนินนโยบายต่างประเทศของพม่าในช่วง ค.ศ. 1988 – 1997 ที่เปลี่ยนจากนโยบายปิดประเทศมาเป็นนโยบายเปิดประเทศ งานศึกษานี้ใช้ทฤษฎีการเมืองเกี่ยวพันมาเป็นกรอบใหญ่ในการวิเคราะห์ และใช้แนวคิดผลประโยชน์แห่งชาติมาเป็นส่วนเสริมในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาสรุปว่า การปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของพม่านั้นมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายใน ได้แก่ ปัจจัยด้านการเมืองที่มาจากปัญหาการเมืองภายใน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจจากปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศประกอบกับศักยภาพของพม่าที่พร้อมจะเปิดประเทศ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ สถานการณ์ระหว่างประเทศที่เน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และผลประโยชน์แห่งชาติมากกว่า ประเด็นความมั่นคงและปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าพม่าจะเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านเศรษฐกิจให้เปิดกว้างและมีเสรีภาพมากขึ้น และด้านการเมืองก็เริ่มปรากฏการผ่อนคลายความเข้มงวดด้านการทหารลง แต่ก็ยังไม่มีกรมอบอำนาจให้กับรัฐบาลพลเรือน ซึ่งสรุปได้ว่าการเมืองพม่าก็ยังคงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมนัก สำหรับงานศึกษาชิ้นที่ 3 นี้เป็นงานศึกษาของเดือนสิบ บัทมะสุนทร¹⁹ เรื่อง ความสัมพันธ์พม่า-จีน:นโยบายต่างประเทศพม่าต่อจีน ตั้งแต่ปี 1988-2006 ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ปี 2549 วัตถุประสงค์ของงานศึกษาชิ้นนี้ เพื่อวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของพม่าต่อจีนตั้งแต่สถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างกัน ผลการศึกษาสรุปว่าความสัมพันธ์ของพม่าและจีนเป็นไปในลักษณะเกี่ยวคู่ซึ่งกันและกันตลอดมา โดยการดำเนินนโยบายต่างประเทศของพม่าต่อจีนนั้นเป็นไปเพื่อ

¹⁸ อัจฉรา เลหาสุโขไพศาล, “การปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของพม่าในช่วงปี ค.ศ. 1988 – 1997,” (สารนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541).

¹⁹ เดือนสิบ บัทมะสุนทร, “ความสัมพันธ์พม่า-จีน นโยบายต่างประเทศพม่าต่อจีน ตั้งแต่ปี 1988-2006,” (ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549)

รักษาผลประโยชน์แห่งชาติด้านความมั่นคง และความเป็นเอกภาพของชาติพม่า อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าพม่าจะเป็นมิตรกับจีนเพียงใด แต่พม่าก็ได้สร้างทางเลือกให้กับตัวเองโดยการแสวงหาพันธมิตรใหม่ในเวลาเดียวกัน เช่น การเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน รวมถึงการเป็นพันธมิตรกับอินเดีย เพื่อถ่วงดุลจีน เป็นต้น

ประเด็นนโยบายต่างประเทศและความสัมพันธ์ของนานาประเทศต่อพม่า

1. ความสัมพันธ์และนโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่า จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีงานเขียนมากมายที่ศึกษาในเรื่องนี้ อาจเป็นเพราะพม่าเป็นประเทศเพื่อนบ้านของไทยที่มีความสำคัญต่อไทยอย่างยิ่ง ทั้งในด้านของความมั่นคงและเศรษฐกิจตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น นักวิชาการตลอดจนนักศึกษาจึงให้ความสนใจศึกษาในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับพม่า จำนวนมาก โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ไทย-พม่า ทั้งนี้ ในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา มีงานศึกษาหลายชิ้นด้วยกันที่กล่าวถึงประเด็นดังกล่าว เช่น สารนิพนธ์ของ ธรรมรัตน์ รัตนมณี เรื่อง **ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศพม่าระหว่างปี 2531 - 2533 (1993)** สารนิพนธ์ของบัณฑิต นาอาจ เรื่อง **ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสหภาพพม่าในทศวรรษ 1980 (1993)** งานเขียนของพรพิมล ตริโชค เรื่อง **ไทยกับพม่า ในหนังสือไทยกับเพื่อนบ้าน (1996)** งานศึกษาของภัทมาวดี ชูชุกิ เรื่อง **สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่าและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับไทย (1996)** งานศึกษาของ เวนนิกา บุญมาคดียี่ เรื่อง **พม่า:นโยบายต่างประเทศไทยสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ (1997)** งานเขียนของ นคร พันธุ์ณรงค์ เรื่อง **ปัญหาชายแดนไทย - พม่า (1997)** งานเขียนของสมโชค สวัสดิ์รักษ์ เรื่อง **ความสัมพันธ์ระหว่างไทย - พม่า - กะเหรี่ยง (1997)** งานเขียนของชาญวิทย์ เกษตรศิริและคณะนักวิชาการท่านอื่น ๆ เรื่อง **ไทยมองพม่า (1998)** งานเขียนของ อัมพร จิรัฐติกรและคณะ เรื่อง **ไทยกับพม่า:ข้อควรทำและไม่ควรทำ (2001)** และงานเขียนของพรพิมล ตริโชติ เรื่อง **จากลุ่มอิสระวัดสู่ศาลาเวิน : บทวิเคราะห์การเมือง สังคม และความสัมพันธ์ไทย - พม่า (2004)** เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างงานเขียนที่เป็นการศึกษาในช่วงปี 2005 - 2006 ที่ผู้วิจัยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ 3 ชิ้น คือ

งานศึกษา ของวิชัย เชื้อนแก้ว²⁰ เรื่อง **นโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่าสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร (2544-2547)** ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ปี 2549 วัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นไปเพื่อศึกษาการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่าในสมัยรัฐบาลทักษิณ ผลการศึกษาพบว่า ในสมัยนี้ไทยมุ่งกระชับความสัมพันธ์กับพม่า เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ ซึ่งก่อนหน้านั้นความสัมพันธ์ของทั้ง 2 ประเทศเป็นไปอย่างลุ่ม ๆ ดอน ๆ อันเป็นผลมาจากปัญหาชนกลุ่มน้อยที่ฝ่ายพม่าคิดว่าไทยให้การสนับสนุนด้วยเหตุนี้ จึงถือเป็นภาระของรัฐบาลที่ต้องสร้างความเข้าใจให้กับรัฐบาลพม่า พร้อมทั้งชักจูงให้ทั้งไทยและพม่าหันมาร่วมมือกันเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของทั้ง 2 ประเทศ ทั้งนี้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่าโดยมุ่งเน้นไปที่การสร้าง ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ และสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศ สำหรับงานศึกษาชิ้นต่อมาเป็นของ อุทุมพร แก่นกระโทก²¹ เรื่อง **ปัจจัยในการผลักดันแผนความปรองดองแห่งชาติพม่าของไทย** ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ปี 2549 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้รัฐบาลไทยสมัย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ผลักดันแผนความปรองดองแห่งชาติพม่า โดยผลการศึกษาสรุปว่า ปัจจัยภายในประเทศของไทยอันประกอบด้วย ปัจจัยด้านทัศนคติของผู้นำ บทบาทของผู้นำ และความต้องการเป็นผู้นำอาเซียนของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ร่วมกับปัจจัยภายนอก ได้แก่ ปัญหาภายในของพม่าที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ และความมั่นคงของไทยจนกลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศ เช่น ปัญหาชนกลุ่มน้อย ปัญหาแรงงานอพยพ ปัญหายาเสพติด ปัญหาการปิดด่านการค้าชายแดน เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยผลักดันสำคัญในเรื่องท่าทีของประเทศสมาชิกอาเซียน ท่าทีของมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและสหภาพยุโรปไปจนถึงองค์กรระดับโลกเช่น สหประชาชาติ ปัจจัยที่กล่าวถึงเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลักดันแผนความปรองดองแห่งชาติพม่าของไทยทั้งสิ้น ซึ่งงานศึกษาของอุทุมพรที่กล่าวมานั้น

²⁰ วิชัย เชื้อนแก้ว, พันโท, “นโยบายต่างประเทศของไทยต่อพม่า สมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตร (พ.ศ. 2544-2547),” (ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549).

²¹ อุทุมพร แก่นกระโทก, “ปัจจัยในการผลักดันแผนความปรองดองแห่งชาติพม่าของไทย,” (ภาคนิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549).

ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมไปใช้ประโยชน์ได้มากที่สุดทีเดียว โดยเฉพาะประเด็นเรื่องท่าทีของนานาประเทศต่อพม่า และงานเขียนชิ้นที่ 3 คืองานเขียนของ พินิตพันธุ์ บริพัตร²² เรื่อง **ความสัมพันธ์ไทยต่อพม่าในรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (2544 - 2547)** กล่าวถึง นโยบายและความสัมพันธ์ไทย - พม่าที่มีทั้งความขัดแย้งและความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะความร่วมมือด้านเศรษฐกิจภายใต้กรอบการทูตเชิงรุก หรือ Forward Engagement อันเป็นลักษณะสำคัญของการดำเนินนโยบายทางการทูตสมัย ทักษิณ ที่นำมาซึ่งผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจและในภาคธุรกิจ ที่ทำให้ตัวเลขการค้าการลงทุน ระหว่าง 2 ประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด อย่างไรก็ตาม ความเจริญดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขปัญหา ระหว่างไทยกับพม่าได้ ซึ่งประเด็นนี้ พินิตพันธุ์นำเสนอไว้อย่างน่าสนใจว่า รัฐบาลไทย ควรจริงจังในการแก้ไขปัญหา ร่วมกับรัฐบาลพม่า โดยมุ่งประเด็นไปที่ความร่วมมือภาคประชาชน และการยอมรับในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนทั้ง 2 ประเทศเป็นหลักการพื้นฐาน เพื่อนำไปสู่ การแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสัมพันธ์และนโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่า จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ในประเด็นนี้ยังมีงานเขียนออกมาไม่มากนักโดยเฉพาะงานเขียนที่เป็นภาษาไทย ดังจะขอยกตัวอย่างงานเขียนของอุกฤษณ์ ปัทมานันท์²³ เรื่อง **ความสัมพันธ์จีน - พม่า ในทศวรรษที่ 1990** ในวารสารเอเชียปริทัศน์ ปี 2540 งานเขียนของพรพิมล ศรีโชติ²⁴ เรื่อง **จีนกับพม่า** ในหนังสือ **จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง (1998)** และงานศึกษาของฐิติพร จิระสวัสดิ์²⁵ เรื่อง **นโยบายต่างประเทศจีนต่อพม่า: ช่วงระหว่างปี 1988-1997 (2000)** โดยในส่วนนี้ ผู้วิจัยจะ

²² พินิตพันธุ์ บริพัตร, หม่อมหลวง, “ความสัมพันธ์ไทยต่อพม่าในรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (2544-2547),“ รัฐศาสตร์สาร 27,2 (2549) : 40-72.

²³ อุกฤษณ์ ปัทมานันท์, “ความสัมพันธ์จีน-พม่า ในทศวรรษที่ 1990,” เอเชียปริทัศน์ 18,2 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2540) : 37-54.

²⁴ พรพิมล ศรีโชติ, “จีนกับพม่า,” ใน อุทุมพร วัชรเสถียร และ ไชยวัฒน์ คำชู จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), น.309-377.

²⁵ ฐิติพร จิระสวัสดิ์, นโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่า: ช่วงระหว่างปี 1988-1997 (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543).

นำเสนองานเขียน 2 ชิ้น คือ งานเขียนของพรพิมล เรื่อง **จีนกับพม่า** ที่กล่าวถึง ความสัมพันธ์จีน - พม่า ยุคก่อนและหลังอาณานิคมไปจนถึงยุคสงครามเย็น การเปลี่ยนแปลงและความวุ่นวายทางการเมืองภายในพม่า ความช่วยเหลือของจีนต่อพม่าทั้งในด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการทหาร ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ พรพิมลได้วิเคราะห์ความสำคัญของพม่าในด้านยุทธศาสตร์และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของจีน วิเคราะห์ผลกระทบจากการให้ความช่วยเหลือของจีนต่อพม่าในบริบทของการเมืองระหว่างประเทศ และสรุปท่าทีของพม่าในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ โดยพรพิมลได้สรุปไว้ว่า พม่าอาจจะดูเป็นประเทศเล็กเมื่อเทียบกับมหาอำนาจอย่างจีน แต่ในช่วงของความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับพม่า นั้น พม่ามียุทธวิธีที่จะพาประเทศให้รอดพ้นจากการครอบงำของจีนมาโดยตลอด และพม่าได้แสดงจุดยืนเสมอมาว่า ผลประโยชน์และความอยู่รอดของชาติเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ และ

ชิ้นที่ 2 เป็นงานศึกษาของฐิติพร เรื่อง **นโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่า: ช่วงระหว่างปี 1988 - 1997** (ซึ่งต้นฉบับเดิมเป็นภาษาอังกฤษ) โดยงานศึกษานี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษานโยบายของจีนต่อพม่าปี 1988 - 1997 ซึ่งผลการวิจัยสรุปว่า ปัจจัยและเป้าหมายในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่าแปรเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศและวิสัยทัศน์ของผู้นำในแต่ละยุคสมัย พม่ามีการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ชาญฉลาดจนสามารถสร้างอำนาจต่อรองกับจีนได้อยู่เสมอ และทั้งสองจะยังคงรักษาความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันต่อไปในอนาคต เนื่องจาก ความใกล้ชิดติดกันทางภูมิศาสตร์ที่ทำให้ทั้งสองประเทศมีความอ่อนไหวต่อกันและกัน การรักษาความสัมพันธ์อันดีจึงเป็นหนทางที่ดีที่สุดที่จะสร้างความมั่นใจในการรักษาความมั่นคงของทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ งานเขียนทั้งสองชิ้นที่นำเสนอข้างต้น มีเนื้อหาครอบคลุมงานเขียนของอุกฤษณ์แล้ว ดังนั้น ผู้เขียนจึงไม่ได้หยิบยกมาในส่วนนี้ด้วย

3 ความสัมพันธ์และนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาและอินเดียต่อพม่า จาก การทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีงานเขียนในประเด็นเหล่านี้ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานเขียนที่เป็นภาษาไทย และงานเขียนส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นย่อย ๆ ในหนังสือหรือบทความเรื่องอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างงานเขียนต่าง ๆ โดยจะเริ่มที่งานเขียนของ

เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์²⁶ เรื่อง **บทบาทและท่าทีของสหรัฐอเมริกาต่อเอเชียและอาเซียน** ในวารสารเอเชียปริทัศน์ ปี 2540 เนื้อหาของบทความกล่าวถึง ภาพรวมของบทบาทและเป้าหมายของสหรัฐฯ ต่อเอเชียและอาเซียน โดยเน้นไปที่ความร่วมมือด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ และสิทธิมนุษยชน ซึ่งในประเด็นหลังนี้ สหรัฐฯ ไม่พอใจที่อาเซียนดำเนินนโยบายเกี่ยวพันอย่างสร้างสรรค์กับพม่า โดยในส่วนของพม่า สหรัฐฯ ยังคงคว่ำบาตรการติดต่อทางเศรษฐกิจกับรัฐบาลทหารพม่าอยู่ตราบใดที่พม่ายังไม่เป็นประชาธิปไตยและละเมิดสิทธิมนุษยชน สำหรับงานเขียนชิ้นที่ 2 เป็นของชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์²⁷ เรื่อง **อินเดีย-จีนกับเกมช่วงชิงพม่า** ในหนังสือแผนพิชิตมังกร (2006) ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับจีนและอินเดียในเรื่องของการเดินทางการเมืองและการทูตเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในพม่า ขณะเดียวกันพม่าก็ได้ประโยชน์จากการเป็นพันธมิตรกับจีนและอินเดียด้วย ทั้งในเรื่องของการพัฒนาเศรษฐกิจ การทหาร และการคมนาคม งานเขียนชิ้นต่อมาเป็นงานเขียนของโกสุมภ์ สายจันทร์²⁸ ในหนังสือเรื่อง **พม่าในความสัมพันธ์ทางการเมืองกับต่างประเทศ** (2006) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อนำเสนอภาพรวมโดยละเอียดของสถานการณ์ทางการเมือง และความสัมพันธ์ทางการเมืองกับต่างประเทศของพม่า ตั้งแต่ยุคอาณานิคมเรื่อยมาจนถึงยุคที่พม่าเปิดตัวสู่โลกภายนอก นอกจากนี้ เนื้อหาของหนังสือยังได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของพม่ากับประเทศต่าง ๆ ในประเด็นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ การละเมิดสิทธิมนุษยชน และการแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยในส่วนตัวของหนังสือผู้เขียนได้สรุปไว้ว่า การดำเนินนโยบายทั้งภายในและภายนอกของพม่าในปัจจุบันนั้นขึ้นอยู่กับท่าทีและบทบาททั้งทางบวกและทางลบที่นานาประเทศมีต่อคณะผู้นำทหารพม่าเป็นหลัก โดยเฉพาะผลประโยชน์ส่วนตัวที่ผู้นำพม่าจะได้รับจากข้อตกลงความร่วมมือด้านการค้าการลงทุนต่าง ๆ ทั้งนี้ ในส่วนของการพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยนั้นคงเป็นเรื่องที่ยากทีเดียว และ

²⁶ เอนก เพิ่มวงศ์เสนีย์, “บทบาทและท่าทีของสหรัฐอเมริกาต่อเอเชียและอาเซียน,” *เอเชียปริทัศน์* 18,3 (กันยายน-ธันวาคม, 2540) :1-11.

²⁷ ชัชวรินทร์ ไชยวัฒน์, *แผนพิชิตมังกร* (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ Openbooks, 2549), น.65-74.

²⁸ โกสุมภ์ สายจันทร์, *พม่าในความสัมพันธ์ทางการเมืองกับต่างประเทศ* (เชียงใหม่ : บริษัทโชตนาพรินท์ จำกัด, 2549).

งานศึกษาชิ้นสุดท้ายที่จะยกมากล่าวถึงนี้เป็นงานศึกษาของ Langpoklakpam Suraj Singh²⁹ เรื่อง Movement for Democracy in Myanmar ซึ่งเป็นงานศึกษาระดับภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาสาระบางบทใกล้เคียงกับงานศึกษาของโกสุมภ์ เช่นในเรื่องของสถานการณ์ทางการเมืองในพม่า แต่จุดสำคัญของงานศึกษาชิ้นนี้ที่แตกต่างออกไป คือ การให้ความสำคัญกับเรื่องความเคลื่อนไหวหรือกระบวนการที่จะนำไปสู่ประชาธิปไตยในพม่า และเรื่องของการทำทีของนานาชาติต่อการสร้างประชาธิปไตยในพม่าด้วย

จากการศึกษางานเขียนและงานวิจัยที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลที่ได้มาประยุกต์กับงานของผู้วิจัยได้อย่างมาก โดยมีข้อสรุปในประเด็นสำคัญ ๆ ดังนี้ 1. การเมืองภายในพม่ายังไม่มีการมอบอำนาจให้กับประชาชนและรัฐบาลทหารยังคงปกครองประเทศต่อไป 2. ปัญหาการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตยของพม่าและปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ทำลายการเมืองโลกยุคปัจจุบัน 3. ทำทีของนานาชาติต่อปัญหาการเมืองภายในพม่านั้นยึดถือผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศนั้น ๆ เป็นหลัก สำหรับงานวิจัยของผู้วิจัยนั้นจะมีความแตกต่างจากงานเขียนและงานวิจัยข้างต้นในส่วนของการเพิ่มเติมและลงรายละเอียดในเรื่องการทำทีของนานาชาติต่อการสร้างประชาธิปไตยในพม่า ซึ่งนานาชาติประเทศที่ผู้วิจัยเลือกมานั้นประกอบด้วย 5 ประเทศ คือ สหรัฐอเมริกา จีน อินเดีย ญี่ปุ่นและไทย โดยจะศึกษาในช่วงปี 2001 - 2008

²⁹Langpoklakpam Suraj Singh, Movement for Democracy in Myanmar (New Delhi : Akansha Publishing House,2006).